

Färre lägger brev i lådan

Den 1 januari kommer portot att höjas från 9 kronor till 11 för brev upp till 50 gram. Samtidigt höjs portot för ett utrikesbrev med 1 kr till 22 kr.

Detta för att PostNord vill kompensera för fallande brevvolymer.

– Den svenska samhällsutvecklingen påverkas starkt av digitaliseringen. Sedan millennieskiftet har över hälften av de fysiska breven övergått till digital kommunikation, och det finns inga tecken på att volymminskningen kommer avstanna säger Annemarie Gardshol, vd PostNord Sverige, i ett pressmeddelande.

Riksdags-ja till ny gräns för pensionen

Riksdagen röstade i oktober som väntat igenom förslaget om höjd pensionsålder.

Den lägsta pensionsåldern höjs från 61 till 62 år och gränsen för rätten att jobba kvar höjs från 67 till 68 år. Förändringarna börjar gälla vid årsskiftet.

Drabbade av demografin

Kristinehamns kommun måste spara 90 miljoner nästa år. 20 miljoner tas från äldreomsorgen.

KOMMUNKRISEN Effektiviseringar och nedskärningar pågår i de flesta svenska kommuner. En snabbt åldrande befolkning och vikande skatteunderlag har skapat en demografisk bomb.

Samtidigt börjar de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en historiskt hög flyktingmottagning uppenbara sig runt om i landet – vem ska ta notan?

Kommande år ser ut att präglas av ett nytt ekonomiskt läge i kommunerna och kanske även av en ny bild av Sverige.

TEXT & FOTO: RIKARD JOHANSSON

1: BILDEN AV BENGTSFORS

Bengtsfors kommunhus, 9 september. Höstens första fullmäktigesammanträde har precis öppnats. Sedan kommunchefen Stig Bertilsson (M) senast stod i talarstolen har den lilla dalsländska kommunens ansträngda ekonomi blivit föremål för mer än bara Bengtsforsbornas intresse. Riksmedia,

politiker och tyckare av olika slag har under några sommarveckor stött och blött vad som egentligen gått fel i Bengtsfors. Kan en kommun gå i konkurs? Är den fruktade kommunkrisen som det varnats för i årtal här nu?

När Stig Bertilsson tar till orda börjar han med att gå igenom vad kommunen har gjort sedan sist. Anställningsstopp, minskning av

”Vi blir allt färre i åldern 20–64 år.”

tjänster från heltid till 75 procent. En ambition att “hålla hårt i varje krona”. Men det ser fortsatt mörkt ut, menar han:

– Vi har en demografisk utveckling i kommunen som inte precis driver fram fler skattebetalare. Vi blir allt färre i åldern 20-64 som är med och betalar skatt och svarar för den näring som behövs för att verksamheter ska kunna utvecklas och växa.

Ökat omsorgsbehov

Den demografiska utveckling som åsyftas delar Bengtsfors med åtskilliga kommuner runt om i landet. Gruppen äldre med stora omsorgsbehov växer så det knakar, samtidigt som en stor mottagning av nyanlända som står långt ifrån arbetsmarknaden har ökat välfärdsbehovet snabbare än skatteintäkterna.

Flyktingströmmen till Bengtsfors 2014-2017 gjorde att befolkningen växte för första gången på flera år. Så länge som det tvååriga statsbidraget för de cirka 700 nyanländas etablering gällde fick kommunen dessutom ett rejält tillskott i ekonomin och kunde nyanställa. Nu är statsbidragen slut och kommunen måste banta igen. 20 miljoner kronor saknas i år. 30 miljoner väntas saknas nästa år och 40 miljoner året därpå. Samtidigt som befolkningskurvan är tillbaka i sluttande läge.

– Det är alldeles uppenbart att staten drog iväg och kostnaderna kvarstår, säger Stig Bertilsson.

”Varsam med vad man säger”

Per Eriksson är gruppleddare för Socialdemokraterna i Bengtsfors. Han tycker också att staten har ett ansvar, men vänder sig emot att

» Stig Bertilsson alltför lättvindigt "drar fram kostnaderna för våra nya svenskar" och ger en omotiverat mörk bild av kommunen:

– Tittar vi bara på Storgatan med omnejd så tror jag att femton lokaler hade stått tomma om vi inte hade nysvenskar som kommit hit och startat verksamheter och bidragit till samhället. Så man får vara varsam med vad man säger. Klart man inte ska ducka för problem och utmaningar vi har, men det är också viktigt att ta ansvar för våra kommuninvånare oavsett vilken hudfärg eller bakgrund de har.

Konkurs-brevet

En återkommande stöttesten i Bengtsfors politiska församling är det brev som Stig Bertilsson skrev till regeringen i våras och som satte Bengtsfors på "kriskartan". Speciellt en formulering i det medialt uppmärksammade brevet har väckt ont blod hos oppositionen:

"Det är under rådande förhållanden lätt att komma till en slutsats att om Bengtsfors inte kommer att klara upp sin finansiella situation kommer kommunen gå mot konkurs."

– Det är viktigt vad man slänger sig med för ord, säger Per Eriksson och påpekar att en kommun inte kan gå i konkurs, men däremot tvångsförvaltas. Vilket inte är aktuellt för Bengtsfors.

Bengtsfors kommun

- Ligger i Dalsland
- Styrts av en minoritet bestående av Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna.
- Invånare: 9804 (2019)

– Ansvar måste tas för vad man ger för bild av Dalsland runt om i Sverige och omvärlden.

2. KALLDUSCH I KRISTINEHAMN

En dryg månad senare, 15 mil österut i grannlandskapet Värmland, samlas representanter för de lokala pensionärsföreningarna i Kristinehamn för att diskutera kommunens aviserade nedskärningar på 90 miljoner nästa år. Kristinehamn har precis som Bengtsfors hamnat i en svår sits. Minskat skatteunderlag på grund av en krympande befolkning, minskade statsbidrag när staten slutar betala för de nyanländas etablering – kombinerat med ökade kostnader för hemtjänst och särskilt boende.

Bara äldreomsorgen ska spara 20 miljoner. Bland neddragningarna återfinns minskad sjuksköterskebemanning, minskad social dagverksamhet, avveckling av syn- och hörselinstruktör, restriktivitet vid beslut om social samvaro som hemtjänstinsats, hårdare bedömningar gällande vem som ska få ledsagning till vårdinrättning, avvecklad tjänst i demensvårdenheten, minskad tjänst i nattpatrullen, restriktivitet vid beslut om vak. Och så vidare.

Frivilliga tar över

Skaran som samlats i SKPF Pen-

Kristinehamns kommun

- Ligger i Värmland
- Styrts av en majoritet bestående av Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiet.
- Invånare: 24 317 (2019)

Stig Bertilsson

” Vi vet ännu inte hur mycket de kommer skära.

– 40-talisterna blir äldre och äldre och de kommer nog inte lika stillatigande sitta och ta emot allt som de tidigare generationerna äldre har gjort, tror Anneli Ericsson, aktiv i SKPF Pensionärerna Kristinehamn och i förbundsstyrelsen.

sionärernas lokal i centrala Kristinehamn har precis fått höra att kommunen vill att frivilligorganisationerna ska ta över mer av ansvaret för de sociala insatserna. Samtidigt som bidragen till organisationerna ska bantas.

– Vi vet ännu inte hur mycket de kommer skära i våra bidrag, men vid senaste mötet med kommunen nämndes nedskärningar på allt från 10 till 40 procent, säger Anneli Ericsson från SKPF Pensionärerna.

Att pensionärsorganisationerna hjälper till efter förmåga är för-

visso ingenting nytt. Mycket av organisationernas verksamhet handlar sedan länge om hembesök hos ensamma äldre och att bygga sociala sammanhang för människor som annars riskerar att hamna utanför.

– Det är ett jätteroligt arbete och jag har aldrig känt mig så uppskattad som när jag har engagerat mig i volontärbetet. Men någonstans kan jag känna att jag har gjort mitt och att det blir något annat när kommunen mer eller mindre kräver av oss att vi ska göra en extra insats när kommunen drar sig

tillbaka. Många av oss har redan jobbat ett helt yrkesliv inom vården. Någon måste ju ta hand om oss också när vi inte orkar längre, säger Anneli Ericsson.

Kom över en natt

Hon är upprörd över nedskärningarna som väntar: "Nu kommer man behöva resa till Karlstad för att få hjälp av syninstruktör", "Svårare att få vak – tänk att behöva ligga själv och dö om man inte har några anhöriga"...

– Alla de här neddragningarna, jag tror många känner att de kom

Annika Wallenskog

över en natt. Det blev en kalldusch. Man tänker att det kan inte vara sant att det kan bli så här, säger Anneli Ericsson.

3. STATEN, VAR ÄR DU?

När Sveriges kommuner och landstings (SKL) chefsekonom Annika Wallenskog ställer sig inför det samlade pressuppbudet i SKL-huset den 16 oktober i Stockholm vet alla redan att hon inte kommer att leverera någon rosenkimrande bild av läget. Den årliga ekonomirapport hon är här

” Någon måste ju ta hand om oss också när vi blir äldre.

Åsa Plesner

» för att presentera har föregåtts av en ström av nödrop om spräckta kommunbudgetar.

Det blir som väntat ett kärvt budskap: Nästa år saknas 24 miljarder kronor i välfärden. 2021 saknas 38 miljarder. 2022 saknas 47 miljarder. Och lågkonjunkturen slår till nästa år.

– Det här är en situation som inte handlar om en konjunkturedgång under några år utan vi ser en situation som kommer hålla i sig fram till åtminstone mitten av 30-talet. Så det är en lång period nu som det kommer att vara stora utmaningar, säger Annika Wallenskog.

Demografin är fortfarande

boven. Annika Wallenskog visar grafer med ojämna staplar. Personer över 80 år kommer öka med nästan 50 procent under de kommande tio åren. Gruppen under 19 år ökar med 8 procent. Medan antalet personer i arbetsför ålder bara ökar med 5 procent. Hur ska kommunernas pengar räcka?

År av effektiviseringar

– Kommunalskatten är densamma för alla boende i en kommun och om inte löntagarkollektivet växer eller blir mer avlönat så får inte kommunen in mer skattepengar, konstaterar Åsa Plesner på Tanke-smedjan Balans krasst. Såvida inte

staten skjuter till, förstås.

Hon har följt samtliga kommuners effektiviseringar och nedskärningar de senaste åren. Hon menar att man nu försöker effektivisera från en nivå där mycket redan är effektiviserat till bristningsgränsen.

– Staten har inte räknat upp statsbidragen till kommunerna i samma takt som kostnaderna ökat, trots att man fortfarande ställer samma krav på verksamhet av kommunerna. Det här har tvingat fram ständiga effektiviseringskrav i kommunerna under många år samtidigt som kommunerna inte har något forum där de

Demografisk utmaning i Filipstad

■ En av kommunerna som uppmärksammats för ekonomiska svårigheter relaterat till asylmottagandet är Filipstad. Bland de utrikesfödda i kommunen saknar cirka 80 procent jobb, bland de inrikesfödda är siffran 4,8 procent. I gruppen inrikesfödda i arbetsför ålder sker en utflyttning, medan gruppen äldre blir kvar. Kommunen har aviserat besparingar på 30 miljoner kronor. Källa: SvT

konstigt att man har det lite tufft i kommunerna och regionerna.

Så länge som pengarna som behövs inte kommer från staten får kommunerna lösa situationen själva. SKL har tagit fram en åtgärdsplan. Den handlar i huvudsak om fortsatta effektiviseringar, digitalisering och ett längre arbetsliv.

Det är inte svårt att ana en viss frustration i SKLs relation till regeringen. Flera punkter i det bildspel som redovisas från scenen under presskonferensen handlar om hur staten lämpar över kostnader på kommunerna och regionerna. “Lägger man över nya uppgifter på kommunerna och regionerna så måste man finansiera det”, säger chefsekonomen. “Staten måste ta kostnadsansvar för sina egna verksamheter”, heter det vidare, och såväl lokal avveckling av Arbetsförmedlingen och statlig reträtt från funktionshinderområdet nämns.

Ett annat exempel på spänningen mellan kommunerna och staten utgörs av flyktningmottagandet. Allt fler tvister över kostnaderna mellan stat och kommun går nu till domstol. Under de två senaste åren har 247 av 290 kommuner överklagat avslag på ansökningar om ersättning för kostnader för nyanlända, enligt Ekot. Kostnader som de menar att staten borde ha stått för.

Dragkamp om framtiden

SKLs ordförande Anders Knapes avslutande ord inför pressuppbådet i SKL-huset illustrerar väl denna dragkamp om såväl ansvarsområden som lägesbild mellan kommunerna och staten:

– Om vi inte kan komma till en bättre dialog med den nationella instansen om hur vi ska gestalta

framtiden så kommer det här att bli väldigt, väldigt besvärligt och väldigt tufft.

4: BILDEN AV SVERIGE

Bengtssons fortsätter man å sida att strida om gestaltningen av Bengtssons. Ett nytt fullmäktigesammanträde. Per Eriksson (S) kräver svar av Stig Bertilsson (M) och övriga partiföreträdare. “Är det din uppfattning att Bengtssons snart är i konkurs?” Stig Bertilsson svarar nej. “Det var ett bildligt uttryck.” Socialdemokraternas gruppleadare har dessutom upptäckt att brevet som Stig Bertilsson skrev till regeringen uppvisar slående likheter med en ledartext i tidningen Expressen. Stig Bertilsson borde ha källhänvisat. Och vilket ansvar har han egentligen för att media har skrivit alarmistiska rubriker om kommunen, där det felaktiga ordet konkurs återkommer?

– Det satte Bengtssons på kartan, det kan vi alla vara överens om. Men frågan är väl om det är den här typen av uppmärksamhet som våra företag efterfrågar när de ska ut och knyta nya affärskontakter, undrar Per Eriksson retoriskt på fullmäktiges oktobersammanträde.

Trängsel på kartan

Samtidigt har det blivit allt trängre på den karta som Bengtssons placerat sig på. Ett nittiototal kommuner och sju regioner väntas redovisa underskott i år. Över 20 kommuner ser sig tvungna att höja skatten nästa år. Larmen om den svårlösta demografiska ekvationen hörs numer från landets alla hörn. Bilden av Bengtssons, rättvisande eller ej, blir helt enkelt för varje dag som går allt mer lik bilden av vilken svensk kommun som helst hösten 2019.

Anders Knapes

...av 10 ekonomichefer i kommunerna tror att ekonomin blir ännu kärvare nästa år, enligt SKL.

FOTO: ISTOCKPHOTO